

D De andere Burgeroorlog

Een sheriff uit Albany in de Hudsonvallei (New York) stond in de herfst van 1839 op het punt de heuvels in te trekken om achterstallige pacht te gaan ophalen in het uitgestrekte Rensselaerdomein toen hij een brief kreeg toegestopt:

(...) De pachters hebben zich georganiseerd en besloten collectief geen pacht meer te betalen tot er iets aan hun grieven wordt gedaan (...). De pachters gaan ervan uit dat als hun pachtheer al zolang gewoon zijn eigen zin mag doen, zij dat nu ook mogen.

U moet dit niet licht opnemen (...). Als u zich beroept op uw officiële status en de pacht effectief komt opeisen (...), kunnen wij niet instaan voor uw veilige terugkeer (...). Een pachter.

Toen hulpsheriffs een pachtersregio aandeden met dwangbevelen om de huur te betalen, floten de boeren met tinnen fluitjes verzameling. Ze namen de bevelschriften van de sheriffs af en verbrandden ze.

In december 1839 reed een sheriff met een vrijwillige politiemacht te paard een pachtersregio binnen. Ze werden verwelkomd door de nijdig snerpende tinnen fluitjes van bijna 2.000 boeren die met hooivorken en knuppels de weg versperden. Zeshonderd andere boeren sneden de sheriff de terugweg af.

Zo begon de 'Anti-Rentermovement' (de Pachtersrebellie) in de Hudsonvallei. Henry Christmas beschreef de feiten in zijn *Tin Horns and Calico*. Het protest richtte zich vooral tegen het grootgrondbezit dat in de jaren 1600 door de Nederlanders was ingevoerd. Het 'Hollandse systeem' bestond er

volgens Christmas in dat 'slechts enkele families via ingewikkelde huwelijksbanden het lot van driehonderdduizend mensen in handen hadden gekregen. Ze regeerden met een haast koninklijke glorie over bijna 800.000 hectare grond.'

De pachters betaalden belastingen en huur. Het grootste domein behoorde toe aan de familie Rensselaer, die zowat 80.000 pachters had en over een vermogen van 41 miljoen dollar beschikte. Volgens een sympathisant van de pachters 'dronk de pachtheer gretig zijn wijntje en lummelde hij wat rond in zijn zetel. Hij sleet zijn dagen in het gezelschap van de beau monde, at uitgebreid, genoot wat van culturele activiteiten, liet de kales inspannen of reed te paard door de prachtige Hudsonvallei met de bergen als achtergrond.'

In de zomer van 1839 hielden de pachters hun eerste massabijeenkomst. De economische crisis van 1837, het einde van de graafwerken aan het Eirekanaal en de afwerking van de eerste fase van de spoorwegbouw hadden in de regio tienduizenden jobs gekost. De pachters besloten die zomer 'de draad van de revolutie weer op te nemen daar waar hun vaders hem hadden laten liggen en de strijd aan te gaan voor het verwerven van de definitieve vrijheid en onafhankelijkheid van het gewone volk.'

Sommige buitenlui werden volksleiders en vakbondsmilitanten. Onder hen Smith Boughton, een plattelandsdokter, en Ainge Devyr, een revolutionaire Ier. Devyr had gezien hoe het monopoliseren van land en industrie de bewoners van de volkswijken in Londen, Liverpool en Glasgow in diepe armoede had gestort. Hij had er de revolutie gepreekt, was gearresteerd en veroordeeld wegens opruiing, maar kon naar de VS ontsnappen. Men vroeg hem een toespraak te houden voor de boeren van Rensselaerville ter gelegenheid van 4 juli. Hij waarschuwde zijn toehoorders: 'Als jullie gewetenloze en ambitieuze mannen toelaten de grond te monopoliseren, zullen zij de baas worden van het land, want het ene is de oorzaak en het andere het gevolg.'

Duizenden boeren van het Rensselaerdomein werden lid van de pachtersvereniging om te vermijden dat ze van hun grond zouden worden verdreven. Ze kozen voor een bontgekleurd indianenuniform ('calicot'), een kledij die verwees naar de Boston Tea Party en naar de oorspronkelijke indiaanse bewoners van de streek. Om op te roepen voor de strijd gebruikten ze – net als de indianen – tinnen fluitjes. Het duurde niet lang voor ze beschikten over tienduizend gewapende en getrainde manschappen.

In bijna alle districten en in tientallen steden van de Hudsonvallei ontstonden afdelingen. Er verschenen strooibiljetten:

Aandacht

Pachters! Word wakker!

Laat de laatste gewapende vijand in het stof bijten,

Vecht voor altaar en haard,

(...) Vecht voor God en voor het geluk van uw gezin!

Sheriffs en hulpsheriffs die het waagden dwangbevelen aan de boeren te bezorgen, werden omsingeld door krijgers in indianenplunje, gesommeerd met tinnen fluitjes. De gerechtsdienaars werden ingesmeerd met pek en veren. De *New York Herald*, die de beweging aanvankelijk met heel wat sympathie had beschreven, betreurde plots de 'opstandige geest van de bergbewoners'.

Een van de meest gehate clausules in de pachtovereenkomst gaf de pachtheer het recht op het timmerhout van alle boerderijen. Een van de bedienden van een pachtheer die timmerhout kwam ophalen in een boerderij werd vermoord. De spanning steeg. Een kind van een pachter kwam op mysterieuze wijze om; niemand wist wie de dader was, maar dokter Boughton werd gevangengenomen. De gouverneur zette het leger in: de artillerie rukte uit en kreeg de hulp van een compagnie cavaleristen uit de stad New York.

In 1845 ondertekenden 25.000 mensen een verzoekschrift tegen de pachtwetten. Het verzoekschrift werd verworpen. Het kwam tot een soort guerrillaoorlog tussen groepen 'indianen' en vrijwilligerskorpsen onder leiding van de sheriffs. Dr. Boughton bleef zeven maanden in de gevangenis, waarvan de eerste vier maanden zelfs geketend. Daarna werd hij op borgtocht vrijgelaten.

Toen een sheriff het vee van pachter Moses Earle wilde verkopen omdat hij 60 dollar pachtachterstand had, ontstond er een gevecht in regel waarbij een van de hulpsheriffs om het leven kwam. Andere pogingen om vee gedwongen te verkopen, liepen telkens weer op een sisser uit. De gouverneur stuurde driehonderd manschappen uit en verklaarde het gebied officieel tot rebellenzone. Het duurde niet lang of een honderdtal pachters zat achter de tralies. Dokter Boughton verscheen uiteindelijk voor de rechtbank. Volgens de akte van beschuldiging had hij papieren gestolen

uit het bureau van de sheriff, maar de aanklager beschuldigde hem van 'hoogverraad, rebellie tegen de gouverneur en gewapend verzet'. Hij eiste levenslang.

De 'indianen' die betrokken waren bij de vechtpartij op de boerderij van Moses Earle werden door de rechter beschuldigd van moord. De jury stond onder zware politieke druk en (dus) werden alle betrokkenen unaniem schuldig verklaard. Twee van hen werden veroordeeld tot de strop; de anderen kregen levenslang. Twee leiders mochten op een mildere straf rekenen als ze hun volgelingen opriepen om de rebellie te beëindigen. Ze schreven de gevraagde brief.

De arm van de wet verpletterde uiteindelijk de Pachtersbeweging. De boeren moesten maar inzien dat ze hun rechten nooit met geweld zouden kunnen afdwingen. Ze moesten maar opteren voor aanvaardbare hervormingsmethoden, bijvoorbeeld via electorale weg. In 1845 werden veertien vertegenwoordigers van de Pachtersbeweging in de wetgevende vergadering van de staat New York verkozen. Gouverneur Silas Wright veranderde de twee doodvonnissen in levenslange hechtenis en vroeg de wetgevende vergadering de boeren op de een of andere manier tegemoet te komen door het feodale systeem in de Hudsonvallei te beëindigen. Voorstellen om de uitgebreide domeinen op te splitsen zodra de eigenaar overleden was, haalden het niet, maar de wetgevende macht maakte de verkoop van privé-eigendommen van pachters die hun huur niet konden betalen onwettelijk. Een grondwettelijke vergadering schafte datzelfde jaar nieuwe feodale pachtovereenkomsten af.

De volgende gouverneur, die dankzij de Pachtersbeweging werd verkozen in 1846, had onder meer beloofd de veroordeelde gevangenen gratie te verlenen. Een massa boeren kwam hen toejuichen toen ze uiteindelijk werden vrijgelaten. Van 1850 af begonnen ook de rechtbanken de gruwelijkste excessen van de grootgrondbezitters te beteugelen, zonder echter te raken aan de fundamentele verhoudingen tussen pachtheer en pachter.

Tot 1860 was er af en toe nog verzet tegen het innen van achterstallige pachtssommen. In 1869 troeften groepen 'indianen' samen om sheriffs te beletten pachtgelden op te halen voor pachtheer Walter Church. In het begin van de jaren 1880 werd een hulpsheriff doodgeschoten toen hij namens Church een boer wilde onteigenen. In drie van de belangrijkste districten van de Pachtersbeweging woonden 12.000 boeren. In 1880 waren nog slechts 2.000 van hen pachters.

De boeren hadden gevochten, maar werden door de wet verslagen. Hun strijd werd afgeleid naar de stembus. Het systeem kon zich opnieuw stabiliseren door de groep kleine landeigenaars uit te breiden. Aan de basisverhoudingen tussen rijk en arm werd echter niet getornd... Een gangbaar scenario in de geschiedenis van de VS.

In de periode dat de Pachtersbeweging de staat New York in zijn greep hield, was er op Rhode Island een opstand onder Thomas Dorr. Volgens Marvin Gettleman (*The Dorr Rebellion*) ging het om een beweging die zowel opkwam voor hervormingen van het kiesstelsel als voor radicale ommekeer. In Rhode Island hadden alleen landeigenaars stemrecht.

Omdat almaar meer mensen het platteland ontvluchtten en naar de stad trokken en omdat er almaar meer immigranten toestroomden, nam het aantal rechtelozen sterk toe. Seth Luther, een autodidact en schrijnwerker uit Providence, nam het op voor de werkmensen. In zijn 'Toespraak over het recht op vrije, algemene verkiezingen' klaagde hij 'de paddenstoelpotentaatjes, de adellijke spruiten (...) en de kleine aardappelaaristocraten' aan omdat ze de politieke macht in Rhode Island monopoliseerden. Hij pleitte voor burgerlijke ongehoorzaamheid en riep de mensen op niet langer belastingen te betalen of hun dienstplicht te vervullen. Waarom zouden de 12.000 werkende mensen van Rhode Island die geen stemrecht hadden zich onderwerpen aan de 5.000 heren die stemrecht hadden omdat ze grond bezaten?

Thomas Dorr, advocaat en telg van een bemiddelde familie, zou de leider worden van de strijd voor stemrecht. De werkende bevolking richtte de Vereniging voor Stemrecht van Rhode Island op en organiseerde in de lente van 1841 een eerste optocht waaraan duizenden mensen deelnamen. Op spandoeken en borden eisten ze hervormingen van het kiesstelsel. Tijdens een illegale 'volksvergadering' keurden ze een nieuwe grondwet goed die de band tussen stemrecht en eigendom ophief.

Begin 1842 riepen ze iedereen op om over de nieuwe grondwet te stemmen. De nieuwe grondwet kreeg 14.000 ja-stemmen, waaronder ook 5.000 stemmen van de bezittende klasse. Die uitslag betekende hoe dan ook een 'legale' meerderheid... al was de stemming zelf 'onwettig'. In april organiseerden ze een nieuwe onofficiële verkiezing, deze keer met de gouverneurspost als inzet. Dorr stelde zich kandidaat en behaalde – zonder tegenkandidaat – 6.000 stemmen. Ondertussen had de officiële gouverneur van Rhode Island al de garantie gekregen van VS-president John Tyler dat er, in

geval van een regelrechte opstand, federale troepen zouden worden ingezet. In de VS-grondwet was trouwens een clausule voorzien voor dergelijke situaties: de federale regering mocht – op verzoek van de gouverneur – tussenbeide komen om plaatselijke opstanden de kop in te drukken.

De volgelingen van Dorr hielden daar echter geen rekening mee en organiseerden op 3 mei 1842 een groots opgezette inauguratieplechtigheid voor 'hun' gouverneur. Kunstenaars, winkeliers, arbeiders en dienstplichtigen paradeerden door de straten van Providence. De nieuwe 'volkslegislatuur' werd ingezworen. Dorr zelf leidde een mislukte aanval op het wapenarsenaal van de staat – hij slaagde er niet in zijn kanonnen juist te richten. De officiële gouverneur vaardigde een arrestatiebevel uit tegen Dorr en die vluchtte de staat uit in de hoop elders militaire steun te vinden.

Ondanks het protest van Dorr behield de 'volkslegislatuur' het woord 'blanke' in de zinnen die verwezen naar het stemrecht. Boze zwarten liepen over naar de officiële militie omdat de gouverneur beloofde een nieuwe grondwetgevende vergadering samen te roepen die hen stemrecht zou geven.

Toen Dorr weer in Rhode Island verscheen, bleek hij nog altijd honderden volgelingen te hebben die bereid waren te vechten voor de 'volkslegislatuur', maar de officiële militie beschikte over duizenden soldaten. De rebellie viel stil en Dorr moest opnieuw de staat ontvluchten.

De krijgswet werd afgekondigd. Er werden (schijn)executies georganiseerd. Een honderdtal rebellen werd gearresteerd. Een van hen beschrijft hoe ze in groepen van acht aan elkaar werden vastgebonden en de 25 kilometer naar Providence te voet moesten afleggen. 'Als we tekenen van vermoeidheid toonden, kregen we een prik van de bajonet. De touwen sneden in onze armen. Mijn vel schuurde open (...). Water kregen we pas te drinken in Greenville (...) en pas de volgende dag mochten we eten. In Providence werden we eerst publiek tentoongesteld en daarna opgesloten in de staatsgevangenis.'

Een nieuwe grondwet liet enkele hervormingen toe, al bleven de buitenlui oververtegenwoordigd in het parlement. Het stemrecht van de grondeigenaars werd enigszins ingeperkt, net als dat van wie een stembelasting van 1 dollar betaalde. Nieuwe, genaturaliseerde inwoners kregen stemrecht als ze beschikten over onroerende goederen ter waarde van minstens 134 dollar. Bij de verkiezingen van 1843 nam de Wet-en-Ordepartij (WOP) het op tegen de voormalige Dorristen. De WOP zette de staatsmilitie in

om mensen te intimideren, werkgevers zetten hun arbeiders onder druk om niet voor de Dorristen te stemmen, pachtheren dwongen hun pachters voor de WOP te kiezen. In de geïndustrialiseerde steden wonnen de Dorristen het pleit, maar op het (oververtegenwoordigde) platteland ging de overwinning naar de WOP, die uiteindelijk alle belangrijke mandaten veroverde.

In de herfst van 1843 keerde Dorr terug naar Rhode Island. Hij werd in de straten van Providence gearresteerd en beschuldigd van verraad. De rechter lepelde de jury in dat ze alle politieke argumenten zorgvuldig moest negeren en enkel diende te overwegen of Dorr ‘openbare vijandelijkheden’ had bedreven – iets wat Dorr overigens nooit ontkend had. De jury oordeelde hem dan ook schuldig en de rechter veroordeelde hem tot levenslange dwangarbeid. Hij bracht 20 maanden in de gevangenis door, maar kreeg gratie van de net verkozen nieuwe WOP-gouverneur, die een einde wilde maken aan Dorrs status van martelaar.

Gewapende opstanden hadden gefaald, het stemhokje had gefaald en de rechtbanken hadden de zijde van de conservatieven gekozen. Dorrs beweging legde via Martin Luther klacht neer bij het Hooggerechtshof. Luthers argumentatie was dat de Volksregering in 1842 de enige wettelijke regering van Rhode Island was. Daniel Webster nam het op tegen de Dorristen. Als de mensen zomaar het grondwettelijke recht konden opeisen om een bestaande regering omver te werpen, zei Webster, betekende dat het einde van de wet en van elke regering: een dergelijke opvatting kon enkel tot anarchie leiden.

In zijn vonnis (*Luther tegen Borden*, 1849) ontwikkelde het Hooggerechts-hof haar traditionele doctrine: het Hof wilde zich niet bemoeien met ‘politieke’ kwesties. Die moesten door de uitvoerende en wetgevende macht worden beslecht. De beslissing van het Hof was een zoveelste bewijs van de conservatieve aard van het Hooggerechtshof: gevoelige thema’s zoals oorlogen en revoluties moeten door de president en het Congres worden aangepakt.

Het relaas over de Pachtersbeweging en de opstand van Dorr vind je bijna nooit terug in boeken over de VS-geschiedenis. In dat soort boeken, die door miljoenen jonge Amerikanen (en buitenlanders) worden bestudeerd, is nooit sprake van klassenstrijd in de 19^{de} eeuw. In de periode voor en na de Burgeroorlog draaide het in de VS blijkbaar alleen om politiek, verkiezingen, slavernij en racisme. Zelfs boeken die zich specialiseren in de

Jacksonperiode praten eerder over de president zelf dan over thema's als arbeid en economie. Zo leggen ze, eens te meer, de nadruk op de heroïek van de leider en verwaarlozen ze de strijd van de kleine man.

Andrew Jackson zei dat hij sprak 'namens de kleine man in onze maatschappij: de boer, de vakman, de arbeider (...).' Maar hij had het zeker niet over de indianen die van hun land werden verjaagd en over de slaven. De spanningen die het opkomende fabriekssysteem veroorzaakte en de toenevende immigratie vereisten echter dat de regering op zoek ging naar steun bij de grote (blanke!) massa. Dat, en dat alleen, was de betekenis van de 'Jacksondemocratie'.

Volgens Douglas Miller, een specialist in de Jacksonperiode (*The Birth of Modern America*), zou de politiek zich in de periode 1830-1850 'vooral concentreren op het nemen van populaire maatregelen en het lijmen van de kleine man'. Hij heeft echter zijn twijfels over de term 'Jacksondemocratie':

Jacksons politieke spelletjes concentreerden zich al te vaak op stoeten, picknicks en persoonlijke lastercampagnes. Maar hoewel beide partijen hun retoriek afstemden op de massa en de heilige wachtwwoorden van de democratie te grabbel gooiden, betekende dat niet dat de gewone man de VS regeerde. Sommige van de beroepspolitici die in de jaren 1820 en 1830 op het toneel verschenen, waren autodidact, maar geen van hen was 'gewoon'. Beide politieke partijen stonden onder de strikte controle van rijke en ambitieuze heren. Zowel bij de democraten als bij de Whigs trokken advocaten, krantenmagnaten, zakenlui, industriëlen, grootgrondbezitters en speculanten aan de touwtjes.

Jackson was de eerste president die de liberale retoriek onder de knie had: hij sprak de gewone man aan. Dat was een belangrijke kwaliteit nu meer en meer mensen stemrecht eisten en de bestaande kieswetten onder druk kwamen te staan zoals in Rhode Island. Robert Remini, een andere specialist in de Jacksonperiode (*The Age of Jackson*), bestudeerde onder meer de verkiezingsuitslagen van 1828 en 1832. Hij formuleert het zo:

Jackson zelf kon rekenen op brede steun van zowat alle klassen en regio's van het land. Hij trok boeren aan, vaklui, arbeiders, kleine zelfstandigen en zelfs zakenlui. En dat allemaal terwijl hij niet voor of tegen de arbeidersklasse was, niet voor of tegen de zakenlui. Hij was niet voor of tegen de lagere, de hogere of de

middenklasse. Hij was wel een stakingsbreker,¹ maar zichzelf en zijn democraten konden bij verschillende gelegenheden rekenen op de steun van de arbeidersbonden.

Jacksons politiek was dus dubbelzinnig. Hij kwam enkel op voor de belangen van de lagere en middenklasse als de economie snel groeide of als er onlusten dreigden en hij hun steun kon gebruiken. Het is in die periode dat het tweepartijensysteem op kruissnelheid kwam. Mensen de keuze laten tussen twee verschillende partijen en ze de kans geven om te kiezen voor een iets democratischer partij op ogenblikken van revolutionaire spanning, was een ingenieuze methode om de controle te behouden. Net als zovele andere elementen van het VS-systeem werd het tweepartijensysteem niet bedacht door een of ander meesterbrein, het ontstond op een natuurlijke wijze uit het verloop van de gebeurtenissen. Remini vergelijkt de democraat Martin Van Buren, die Jackson opvolgde, met de Oostenrijkse conservatieve staatsman Metternich: 'Net als Metternich, die de revolutionaire ontevredenheid in Europa trachtte te dwarsbomen, probeerden Van Buren en zijn soortgenoten elke vorm van politieke wanorde uit de VS te bannen via een evenwichtige machtsverdeling tussen twee actieve, goed georganiseerde partijen.'

Jackson wilde stabiliteit en controle verwerven door de Democratische Partij te laten ijveren voor 'de belangen van de middenklasse, vooral (...) die van de belangrijke groep van kleine landeigenaars'. Dat kon door 'voorzichtige, oordeelkundige, weloverwogen hervormingen' na te streven. Met andere woorden: veranderingen bij mondjesmaat. Die woorden komen van Robert Rantoul, een hervormer, zakenadvocaat en Jacksoniaans democraat.

De nieuwe vormen van politieke controle werden noodzakelijk omdat de economische groei voor heel wat opschudding zorgde en misschien zelfs tot rebellie zou leiden. Er waren ondertussen kanalen gegraven, spoorwegen en telegraaflijnen aangelegd. In 1790 leefden nog niet één miljoen VS-burgers in steden, maar in 1840 was het aantal stedelingen in de VS al opgelopen tot 11 miljoen. In 1820 telde New York 130.000 inwoners, in 1860 één miljoen. De beroemde reiziger Alexis de Tocqueville (1805-1859) verbaasde zich erover dat 'de mensen het er allemaal redelijk goed hadden',

1 Jackson stuurde gewapende troepen om een einde te maken aan arbeidersopstanden bij het uitgraven van het Chesapeake- en Ohiokanaal.

maar zijn vriend Beaumont zei dat de Tocquevilles berekeningen wel vaker fout bleken. Volgens Edward Pessen (*Jacksonian America*), een historicus die zich specialiseerde in de Jacksonperiode, klopt de Tocquevilles opmerking zeker niet met de feiten.

In Philadelphia leefden arbeidersgezinnen in grote huurkazernes. Elke familie beschikte gewoonlijk over slechts één kamer. Er was geen ophaaldienst voor huishoudelijk afval, geen toilet. Er was gebrek aan frisse lucht en zuiver water. Er werd wel vers water opgepompt uit de Schuylkillrivier, maar de waterleiding bediende enkel de chiquere wijken.

In New York lagen arme mensen op straat tussen het huisvuil. In de achterbuurten waren geen riolen. In de straten en op de binnenplaatsen liepen de mensen tussen de gore drab. Vuil water en modder sijpelden de kelders binnen waar de allerarmsten hokten. In 1837 en 1842 braken er dan ook grote tyfusepidemieën uit. Bij de cholera-plaag van 1832 vluchtten de rijken de stad uit. De armen bleven achter en stierven massaal.

Die allerarmsten waren uiteraard geen politieke bondgenoten van de regering. Maar ze bestonden – net als de slaven en de indianen – en ook al gunde men hen geen blik, ze waren een potentieel gevaar als ze ooit in opstand zouden komen. De regering zocht daarom steun bij meer betrouwbare bondgenoten: burgers die het systeem wilden steunen, zoals de best betaalde arbeiders en de kleine en middelgrote boeren. De nieuwe economische groei had ook een nieuw soort jobs gecreëerd: de witteboordenbanen. Thomas Cochran en William Miller beschrijven ze in *The Age of Enterprise*:

In hun vaalbruin alpacakostuum hingen zij over hun hoge schrijftafels gebogen. Deze nieuwe bedienden crediteerden en debiteerden, indexeerden en klasseerden. Zij schreven en verzonden facturen, schuldvorderingen, vervoersdocumenten en ontvangstbewijzen. Zij werden goed betaald en hielden voldoende geld over om zich in vrijetijdsactiviteiten te storten. Zij gingen naar sportwedstrijden en theatervoorstellingen kijken, beschikten over een eigen bankrekening en verzekerden zich tegen allerhande onheil. Zij lazen *Days New York Sun* of Bennetts *New York Herald*, de zogenaamde ‘pennypers’ die bestond bij de gratie van adverteerders en die ruim aandacht schonk aan politieoptredens, gerechtelijke verslaggeving en goede raad gaf aan de nieuwe (klein)burgerij.

De nieuwe, groeiende klasse van kantoorbedienden en vaklui kreeg heel wat gunsten in de VS en verdiende bovendien voldoende om zich opgenomen

te voelen in de (klein)burgerij. In tijden van crisis zou die groep de burgerij dan ook wat graag bijspringen.

De verovering van het Westen werd mede mogelijk gemaakt door de mechanisatie van de landbouw. Stalen ploegscharen halveerden de tijd die nodig was om te ploegen. In 1850 produceerde de John Deere Company jaarlijks al tienduizend van die ploegen. In zijn fabriek in Chicago produceerde Cyrus McCormick jaarlijks duizend mechanische maaimachines. Een boer kon met de sikkel 2.000 m² tarwe per dag maaien; met de maaimachine haalde hij 4 hectare, dat is twintigmaal meer.

Snelwegen, kanalen en spoorlijnen brachten voortdurend meer mensen naar het westen, meer producten naar het oosten en het werd almaar belangrijker om het nieuwe, oproerige en onvoorspelbare westen onder controle te houden. Toen er in het westen nieuwe universiteiten werden opgericht, waren zakenlui uit het oosten zoals Cochran en Miller er als de kippen bij om te eisen dat ze 'controle zouden behouden over de opleidingen in het westen'. In 1833 zei Edward Everett, een politicus uit Massachusetts, in een toespraak over financiële steun aan universiteiten in het westen:

Laat geen enkele kapitalist uit Boston of geen enkele grootgrondbezitter in New England (...) denken dat wij hem oproepen om zijn liberalisme op afstand te gaan beoefenen bij mensen waar hij niets mee te maken heeft. (...) Het gaat erom dat u uw eigen bezit veiligstelt door hen de kans te geven licht en waarheid te doen heersen in die machtige regio. Een regio die de kracht heeft om alles te laten bij wat het is of om alles ondersteboven te gooien (...)

De kapitalisten uit het oosten waren er zich maar al te goed van bewust dat 'het erom ging hun eigen bezit veilig te stellen'. Naarmate de technologie vorderde, was er almaar meer kapitaal nodig en moesten er grotere risico's worden genomen. En grote investeringen vragen om grote stabiliteit. In een economisch systeem dat niet uitgaat van een rationele planning om de behoeften van de mensen in te vullen, maar dat chaotisch verloopt omdat winst de enige drijfveer is, zijn voor- en tegenspoed niet te vermijden. In 1837 en 1853 was er een ernstige economische inzinking. Een manier om de stabiliteit te bevorderen was de concurrentie te beperken, de zakenwereld beter te organiseren en te evolueren naar monopolievorming. Vanaf het midden van de jaren 1850 werden prijsafspraken

en overnamen schering en inslag: de New York Central Railroad was een samensmelting van verschillende spoorwegmaatschappijen. De American Brass Association werd opgericht om 'rampzalige concurrentie te vermijden'. De Hampton County Cotton Spinners Association en de American Iron Association werden opgericht om de prijzen onder controle te houden.

Een andere manier om de risico's te beperken was ervoor te zorgen dat de regering zijn traditionele rol speelde door de belangen van de zakenwereld te behartigen. Het grote voorbeeld was de periode van Alexander Hamilton, de allereerste VS-minister van Financiën (1789-1795). De wetgeving voorzag in allerlei voordelen voor bedrijven om hun zaakjes te regelen en geld te accumuleren. Eerst ging het om specifieke privileges, later werden ze veralgemeend zodat alle bedrijfstakken – onder zekere voorwaarden – ervan konden profiteren. Tussen 1790 en 1860 kregen 2.300 naamloze vennootschappen dergelijke speciale rechten.

Heren van de spoorwegmaatschappijen reisden naar Washington en naar de hoofdsteden van diverse staten met geldkoffers en aandelen. Tussen 1850 en 1857 kregen ze van de VS tien miljoen hectare openbare gronden cadeau. Miljoenen dollars stroomden binnen via leningen in de vorm van staatsobligaties. In 1856 kreeg de La Crosse and Milwaukee Railroad 250.000 ha land gratis nadat ze voor 900.000 dollar aan aandelen en obligaties had uitgedeeld aan 59 volksvertegenwoordigers, dertien senatoren en de gouverneur. Twee jaar later ging de spoorwegmaatschappij over de kop en werden de aandelen waardeloos.

In het Oosten hadden de fabriekseigenaars zich georganiseerd, waardoor ze heel machtig waren geworden. In 1850 controleerden de zogenaamde 'Associates', vijftien families uit Boston, 20% van alle katoenverwerkende bedrijven in de VS, 39% van het verzekeringskapitaal in Massachusetts en 40% van alle bankreserves in Boston.

In de schoolboeken lijkt het alsof er in die periode alleen maar meningsverschillen bestonden over de slavernij, maar aan de vooravond van de Burgeroorlog waren geld en winst (en niet de controverse rond de slavernij) de belangrijkste prioriteiten van de heren die het land bestuurden. Volgens Cochran en Miller

was Webster de held van het Noorden – niet Emerson, Parker, Garrison of Phillips. Hij was de man van de in- en uitvoerrechten, de grondspeculant, de be-

drijfsadvocaat, de vertegenwoordiger van de Boston Associates en Hamiltons erfopvolger. Hij zei dat 'het belangrijkste binnenlandse doel van de regering de bescherming van het privébezit is en het belangrijkste buitenlandse doel het afdwingen van respect en roem.' Om die reden was hij voorstander van eenheid; daarom was hij bereid de ontvluchte slaven terug te sturen naar hun meesters.

Ze beschrijven ook de rijke Bostonians uit die periode:

Terwijl surveillanten hun fabrieken runden, managers hun spoorlijnen beheerden en vastgoedagenten hun waterkrachtcentrales en onroerende goederen kochten en verkochten, leefden ze weelderig op Beacon Hill, werden ze door hun burens bewonderd voor hun filantropische instelling en hun culturele mecenaat en deden ze zaakjes in State Street. Ze waren in alle betekenissen van het woord afwezige pachtheren. Ze hadden geen hinder van de ziekten die in de fabriekswijken welig tierden. Ze konden de klachten van hun werkvolk niet horen. Ze waren immuun voor de depressies van hen die in een troosteloze en smerige omgeving moesten overleven. In die gouden dagen floreerden in de metropool kunst, literatuur, scholen en universiteiten, maar in de industriesteden gingen kinderen werken aan de hand van hun vader en moeder. Ze gingen niet naar school en zagen nooit een dokter; een eigen bed om in te slapen was een uitzonderlijke luxe.

Ralph Waldo Emerson zag het zo: 'In alle straten (van Boston) hangt de geur van armoede. Zowel in Beacon Street als op Mount Vernon als in de advocatenkantoren en op de werven. Overal hangt de sfeer van bekrompenheid, steriliteit en laat-alle-hoop-varen, een sfeer van schoenfabrieken.' Predikant Theodore Parker zei tegen zijn gemeente dat 'geld vandaag de sterkste macht in de natie is'.

De pogingen om tot politieke en economische stabiliteit te komen werkten niet meteen. De nieuwe industrialisering, de overbevolkte steden, de lange arbeidsuren in de fabrieken, de plotse economische crisissen die de prijzen deden stijgen en de werkloosheid aanwakkerden, het gebrek aan voedsel en water, de ijskoude winters, de hete woonkazernes in de zomer, de epidemieën, de kindersterfte... leidden tot sporadische opstanden van de armen. Soms ging het om spontane, ongeorganiseerde opstanden tegen de rijken. Soms ontaardde de woede tot explosies van rassenhaat, religi-

euze vervolging van katholieken of strubbelingen tussen autochtonen en immigranten. Soms kwam het tot georganiseerde stakingen en demonstraties.

De 'Jacksondemocratie' had geprobeerd de inwoners van de VS ervan te overtuigen dat het nieuwe systeem goed was voor iedereen, maar zwarten, indianen, vrouwen en vreemdelingen vielen uit de boot. Bovendien voelden ook vele blanke arbeiders zich uitgesloten.

Precieze gegevens over het bewustzijn van de arbeidersklasse in die periode – en in andere perioden – ontbreken grotendeels. Hoe fragmentarisch de historische gegevens ook zijn, toch moeten we ons de vraag stellen hoe diep het klassenbewustzijn was doorgedrongen bij de meestal stille groep van werkende mensen. We beschikken over een 'toespraak (...) tot de handwerkers en werkende klassen (...) van Philadelphia' uit 1827. Ze werd gegeven door een 'ongeleterde vakman', waarschijnlijk een jonge schoenmaker. Hij zei:

Wij voelen ons aan alle kanten onderdrukt. Wij werken hard om het levenscomfort van anderen te garanderen, maar zelf krijgen we er slechts een karige portie van. En dat beetje hangt in deze maatschappij ook nog eens volledig af van wat de werkgevers willen geven.

Frances Wright, afkomstig uit Schotland, was een van de eerste feministen en een aanhangster van het utopisch socialisme. Op 4 juli 1829 mocht ze in Philadelphia een toespraak geven op een bijeenkomst van een van de allereerste stedelijke arbeidersvakbonden. Ze vroeg zich af of de revolutie bevochten was om 'de zonen en dochters van 's lands industrie (...) in verwaarlozing, armoede, tekorten, hongersnood en ziekte te storten'. Ze vroeg zich af of de nieuwe technologie de waarde van de menselijke arbeid niet naar beneden haalde en de mensen niet afhankelijk maakte van machines die de geesten en lichamen van kindarbeiders verminkten.

Later dat jaar schreef George Henry Evans, drukker en uitgever van de *Workingman's Advocate*, een 'Onafhankelijkheidsverklaring van de Werkende Mens'. Hij citeerde een aantal 'feiten' voor de 'eerlijke en onpartijdige' medeburgers:

- 1 De belastingswetten (...) treffen vooral één enkele klasse van onze maatschappij (...).

- 3 De wetgeving over de privéondernemingen is erg eenzijdig (...) en bevoordeelt de ene klasse tegenover de andere (...).
- 6 De wetten hebben (...) negen mensen van de tien – zij die niet rijk zijn – het recht ontzegd om te genieten van ‘het leven, de vrijheid en het streven naar geluk’ (...). De wet op het retentierecht, die de pachtheren bevoordeelt tegenover hun pachters, is een van de vele voorbeelden die dat illustreeren.

Evans vond dat ‘iedereen die de volwassen leeftijd heeft bereikt, recht heeft op evenveel bezit als elke andere volwassene.’

Een stedelijke ‘handwerkersbond’ uit Boston die arbeiders uit Charlestown en vrouwelijke schoenmaaksters uit Lynn verenigde, verwees naar de Onafhankelijkheidsverklaring:

Wij stellen (...) dat wetten die de ene specifieke klasse bevoordelen door ze speciale voorrechten te geven tegenover andere burgers, in tegenspraak zijn met die basisbeginselen (...).

Ons systeem van openbare scholen is zo vrijgevig voor instellingen die (...) enkel toegankelijk zijn voor de rijken, terwijl onze gewone scholen haast niets krijgen (...). Zo slaagt men erin de armen van kindsbeen af te laten geloven dat ze minderwaardig zijn.

In zijn boek *Most Uncommon Jacksonians* schrijft Edward Pessen: ‘De leiders van Jacksons’ arbeidersbeweging waren extremisten. Ze verdedigden voor alles het privé-eigendomsrecht, ondanks de sociale conflicten, de armoede van de massa’s en de dominantie van een vrekkige elite die elk aspect van het dagelijkse leven beheerste.’

De traditionele geschiedschrijving heeft geen aandacht voor de opstanden uit die dagen. Zo waren er de rellen in Baltimore in de zomer van 1835, toen de Bank of Maryland over de kop ging en alle spaarders hun geld verloren. Een grote massa stroomde samen omdat ze ervan overtuigd was dat er grootschalige fraude was gepleegd. Ze gooiden de ruiten in bij alle beheerders van de bank. Toen ze een huis probeerden binnen te dringen, kwam de politie in actie. Er vielen twintig doden en honderd gewonden. De volgende avond werden andere huizen aangevallen. De feiten kwamen aan bod in *Niles’ Weekly Register*, een belangrijk nieuwsblad uit die tijd:

Gisteravond (zondag) werd bij donkerte een nieuwe aanval ingezet op het huis van Reverdy Johnson. Van veel tegenwerking was er deze keer geen sprake. Naar verluidt volgden vele duizenden aandachtige toeschouwers de gebeurtenissen. Men drong vrij snel het huis binnen. De meubels en de uitgebreide rechtsbibliotheek werden op een stapel gegooid voor het huis en in brand gestoken. Het hele huis werd leeggehaald en alles kwam op de brandstapel terecht. Rond 23 uur werden de marmeren zuilengang en een groot gedeelte van de voorgevel naar beneden gehaald (...). Daarna trokken ze naar het huis van de burgemeester, de weledele Jesse Hunt. Ze stormden de woning binnen, sleurden het meubilair naar buiten en staken het voor de voordeur in brand (...).

In die dagen zagen ook de eerste vakbonden het licht. Wie daarover meer wil weten, verwijs ik naar Philip Foners gedetailleerde werk *History of the Labor Movement in the US*. De rechtbanken beschouwden vakbondslui als samenzweerders die probeerden de vrije handel te belemmeren. Vakbonden werden dan ook afgedaan als illegale organisaties. In New York moesten 25 leden van de Union Society of Journeymen Tailors (kleermakersgezellen) voor de rechter verschijnen. Ze werden beticht van 'samenzwering om de handel te belemmeren, opstandigheid, bedreigingen en aanrandingen'. De rechter veroordeelde hen tot fikse boetes en voegde eraan toe: 'In dit bevoorrechte land van wettelijkheid en vrijheid ligt de weg van de vooruitgang open voor iedereen (...). Iedere Amerikaan weet, of zou moeten weten, dat hij geen betere vriend heeft dan de wet zelf en dat hij geen kunstmatige verenigingen nodig heeft om zijn belangen te beschermen. Deze heren zijn van buitenlandse afkomst en naar ik verneem wordt hun organisatie voornamelijk door buitenlanders gesteund.'

In de stad circuleerden meteen strooibiljetten:

De Rijken tegen de Armen!

Rechter Edwards, het werktuig van de aristocratie, tegen het volk! Mecaniciens en arbeiders! Uw vrijheid kreeg een dodelijke slag toegediend! (...) Zij schiepen een precedent door te beslissen dat arbeiders niet het recht hebben de prijs van hun arbeid te bepalen. Met andere woorden: de rijken zijn de enigen die mogen oordelen over de behoeften van de armen.